

KORNETI

Budeći se tog jutra, osetih blagu toplinu koja se širila po mome telu; srce mi je usplahireno lupalo i izgledalo je da će izleteti. Shvatila sam da više nisam sama. Odsad sam imala drugu. Spavao je na svom crvenom kanabetu i ja sam, skupljena u malom gvozdnom krevetu, mogla da slušam njegovo disanje. Delio nas je zid, ali meni se ponekad činilo da zida i nema, da je to samo gusta bela skrama kroz koju se ništa ne vidi, ali se zato ponešto čuje. Dugo bih gledala u deo tog zastora koji je stajao ispred mene, trljala bih ga dlanom i na čas mi se činilo da se zamućenost razbistrava; kao da se sa mutne vode povlače naslage truleži, a sa njenog dna iskrsvava jedno bledo lice, koje podrhtava i brzo se gubi. Činilo mi se da i nisam spavala, da sam cele noći osluškivala kako on iza zida diše. Bila sam puna straha da se nešto ne dogodi, da ga neko u snu ne odvede daleko od mene i da iznenada ne prestane taj ravnomerni šum koji me je ispunjavao vrelinom.

Riki je bio nežan, poput žutog sasušenog lista koji je izvučen iz velikog herbarijuma; bio je tanak i sasvim nestvaran; kao da je samo sabijena senka nekoga ko se i ne vidi, ko nam se samo pričinjava. Često sam povlačila rukom ispred lica misleći da će te senke nestati, ali on se smešio preda mnom i moja radost je narastala. Ipak sam sve više strahovala da se ne slomi i ne nestane zauvek.

Kosa mu je bila dugačka, glatka i plava. Ličio je na žutog pajaca, sa slabo pričvršćenim rukama i nogama, koje su obešeno visile, na kojima je nesigurno stajao, a kretao se kao da je sav izlomljen. Iz daljine je ličio na žutu pticu, slepljenu i prozeblu, koja je mogla da se obuhvati šakom i zagreje u njoj. Ali ja sam bila srećna. Želela sam neprekidno da Riki bude uz mene. Volela sam njegov piskavi glas kojim je tiho šaputao i poveravao mi se. Usne su mu bile uvek u pokretu, katkad ga i nisam slušala, zaneta nečim drugim. On je govorio, govorio, pokretao bez zamora tanušne usne preko kojih su navirale piskave iskidanе reči. Neke stvari je ponavljao satima dok ga ne bih čula i razumela.

Više se ne sećam kako su nestali oni sumorni dani samoće, kada je moje slabo telo ispunjavao strah i strepnja. Bila sam sama i noću sam sanjala reku sa koje smo pobjegli. Videla sam velike crne talase koji ruše našu kuću i nose sve pred sobom. Sada smo živeli u novoj kući, punoj vlage, koja je zjapila prazninom. Njeni nedovršeni zidovi, još mokri i neokrećeni, i odaje bez vrata, unosili su u mene novi strah. Kao da smo pali s neba na naselje puno buke, ogromnih mašina, dizalica i prašine. Bili smo stanovnici »Gradilišta«, novog dela grada koji se dizao. Među zidove koji su bili tek odskora pod krovom stizale su svakodneвно nove porodice, vukući svoje prtljage. Videlo se da niko i nema šta da donese, sve je moglo da se smesti u jedan ugao sobe.

Jednog kišnog jutra pred našom kućom su se zaustavila ogromna »špediterska« kola. Vukla su ih dva teška konja. Kola su se s mukom kretala kroz raskvašenu ulicu pod velikim teretom koji je bio dobro uvezan sivom cirađom. Skrivena, virila sam kroz prozor, a kada su kola stala, čula sam kako majka govori da su stigli ljudi koji će stanoviti u drugoj polovini naše kuće, koja je bila prazna. Iz kola su se, ispod cirade, izvukla dva mršava tela i počela da se ištežu i narastaju uvis, kao da su od gume. Bili su to čovek i žena, u stvari otac i majka mlade devojkе koja je izašla posle njih i mladića koji je iskočio na kraju. Bili su hitri i poslovni, naročito sin u velikom crvenom džemperu i otac sa velikom crvenom čelom. Činilo se da im selidba ne predstavlja nikakvu teškoću i da ne primećuju krupne kapi kiše koja im kvasi stvari. Iznenada, mršava žena se otrgla od prtljaga i, zaprepašćeno šireći ruke, prišla otvoru cirade ispod kog su maločas izašli. Tu je svojim dugim rukama nešto petljala, a potom izvukla kao neki smotuljak jedno malo zgrčeno telo, stavila ga u stranu i nastavila sa istovaranom.

Od sad sam gledala samo u to zgrčeno telo po strani, koje je radoznalo pratio posao i drhtalo na kiši. Bio je to Riki. Svoje tanke ruke je neprekidno zavladao i izvlačio iz džepova pantalona, koje su visile na mršavim cevanicama, kao da je htelo i sam nešto da učini, ali, sem tih pokreta ruku, nije se micao sa mesta. Usne su mu bile modre i podrhtavale su. Svaki čas se činilo da će ga neko oboriti u blato, ali plava devojkа ga je najednom, zajedno sa jednim zavežljajem, privila uz sebe i unela u kuću. Ti čudni suvi ljudi su imali ogroman tovar i meni se činilo da bi mogli da napune sve kuće u ulici.

Posle tog događaja uzalud sam stajala kraj prozora. Više nikoga od njih nisam videla, jer sledećih dana nisu izlazili iz kuće. Kroz tanke zidove koji su nas delili, čuli su se samo glasovi. Suva žena je govorila kao neka krestava ptica, dok je njena kći imala igličast glas poput malog miša koji prestrašeno cijuče. Govorili su nerazgovetnim jezikom. Mi o njima nismo mislili, nismo ni razgovarali. Samo ponekad sam zamišljala neki deo od onih predmeta u našem praznom stanu. Jednog jutra je majka, prekidajući tišinu za doručkom, rekla da su »oni Švabe« i da su iseljeni iz Ružine ulice. Njihovu kuću su oduzeli i napravili od nje školu. Zamišljala sam tu ulicu punu ruža koje rastu po trotoarima i zvetaju preko cele godine. Videla sam njihovu kuću sa ogromnim vrtom prepunim cveća. Počela sam u sebi da se radujem. Možda će to biti škola u koju ću poći. Majka je još dodala da se žena zove Greta, a kći Trudika. Imena su se obrtala u mojim mislima, želela sam da majka kaže kako se zove dečak, ali ona je samo zamišljeno rekla da imaju puno svilenih haljina i da je to sigurno sve trulo.

Meni se noću činilo da čujem kako plače stara gospoda. Njena ćerka ju je tešila, a onda je i ona padala u grčevit plač. Posle se čuo i dečak. On je najduže plakao, cvilio je kroz zid kao malo napušteno kuće. Grlo mi se ozvalo. Bilo mi ga je žao, a majka je govorila da oni sigurno ne mogu da prežale svoju kuću, pa kada noću legnu među ove vlažne zidove, i sobe bez vrata, njima je još teže. Obećala je da će me jednom povesti u tu ulicu, samo da prestane kiša i da se vreme prolepša. Tamo rastu najrazličitije vrste cveća, a neguju se ruže velike kao šaka. U ulici žive bogati baštovani i »Bugari« koji gaje paprike i povrće. Ali sigurno će sve »Švabe« iseliti, jer su njihove kuće najveće. Pretvorile ih u domove za decu i prodavnice. Biće i jedan bioskop. Majka je još dodala da je svedjedno gde čovek živi i da »Švabe« greše što zapomažu. Važno je da čovek nije na ulici, a sve ostalo će se rešiti.

Mislila sam stalno o toj ulici. Padala sam u dubok san i videla ograde i zidove obrasle ružama, koje su se uspinjale sve do krova. U vrtovima su rastle jagode. Mršavi dečak me sačekivao na pločniku i uvodio u njihov vrt i mi smo u velikim lejama brali krupne plodove. Krupnije nego crvene paprike koje su gajili »Bugari« i prodavali na pijaci. Bile su sočne i zrele, topile su se od slasti. Molila sam dečaka da samo dve jagode ponese svojoj majci, jer ona još nikada nije videla jagode te veličine i sigurno će misliti da pričam koješta, i da su to, u stvari, crvene paprike. On je samo odmahivao glavom i govorio mi nekim tužnim glasom da nosim koliko hoću ako je za moju majku, ali da ni za koga drugog ne smem uzbrati ni jednu. Zatim se saginjao i birao najlepše, skrivao od mene svoje lice, koje je bilo orošeno graškama znojа. Bila sam srećna i govorila mu da je njihova kuća najlepša u Ružinoj ulici, da je predivna i izuzetna, jer niko nema takve stvari kao oni, a on se samo setno smešio. Šaputao mi slabavim glasom da se samo podsmevam, da su njihove stvari sasvim obične i nepohodne, a drugi imaju blistave i sasvim izuzetne.

Budila sam se sa osećanjem vreline na licu koja se razlivala po meni. Ali dočekivali su me hladni i memljivi zidovi sobe, i ja sam se žurno hvatala za metalne šipke na krevetu i zatvorenih očiju izlazila iz odaje, zamišljajući da sam se digla iz onog toplog crvenog kanabeta, koji sam videla u snu i u kome je sigurno spavao dečak s one strane zida.

Onda smo prestali da govorimo o našim susjedima. Činilo nam se kao da ponovo niko ne živi u stanu pokraj nas. Poverovali smo da oni više i neće izaći iz kuće, da se od tuge neće pojaviti na ulici. Ja sam mislila da su se razboleli i da će u svojoj dubokoj žalosti presvsnuti. Ali majka je rekla da oni, u stvari, uređuju svoj stan. Okrećili su, jednu za drugom, sve prostorije i sada razmeštaju skupocene stvari. Postavili su blještava okna i na njih okačili prozračne bele zastore.

Jedne večeri, skupljena na svom gvozdnom ležaju, dugo nisam mogla da zaspićm. Čula sam s druge strane zida dečakov plač. Jecao je zagrcnuto. Želela sam da mu doviknem da više ne plače, jer ne mogu više da slušam njegove jecaje. Znala sam da on nije mislio da umre za tom kućom i da njegov plač nije isti kao suze stare Grete. Ali zid nas je odvajao. A kada bih viknula, svi bi me čuli. Nisam mogla ništa da kažem. On nije znao ni da postojim. Nije znao da ga neprekidno slušam i da mi ga je žao. Najednom sam stegla šaku i prenela je zidu. Pesnicom sam udarila nekoliko puta. Plač je na čas nestao, a zatim se iznova javio. Udarila sam ponovo. I ne znam dokle se njegov plač smenjivao sa mojim lupanjem u zid. Ali, verovatno, kada je dečak učtao, ja sam duboko i srećno zaspala.

Ujutru iz sna me prenulo kucanje. Obradovana sam se, verujući da me to dečak budi svojim lupanjem u zid. Ali ovi nejasni zvuci su dopirali sa protne strane, od zida okrenutog malom vrtu i dvorištu kuće. Bunovna sam prišla oknu. Ispod prozora sam ugledala crvenu čelu starog Markusa. U prvi mah nisam mogla da razaznam šta radi; sredinom vrta čekićem je pobijao stubiće čovekove visine. Bili su na istom rastojanju. Nikako nisam shvatala šta to čini. Zatim je uzeo veliku rolnu mrežaste žice, odmotao je i počeo vešto pribijati uz stubiće celom dužinom vrta. Žica je imala otvore slične saću, ali se presijavala i palila oči na suncu. Kraj tog mršavog čoveka, koji je zaneto obavljao ovaj čudni posao, stajao je dečak i mirno sve posmatrao. Naše okno nije bilo zastrto i on me je, podižući glavu, iznenada ugledao. Učinilo mi se da mu se lice razvedrilo, a oči zaigrale, kao da se sav sjaj tih metalnih niti slio u njih. Sklonila sam se u strahu i nastavila da posmatram iz prikrajka. Dečak je pomagao starom da pokupi alat, a potom se vratio i ponovo stao na isto mesto, okučeno gledajući u naše okno.

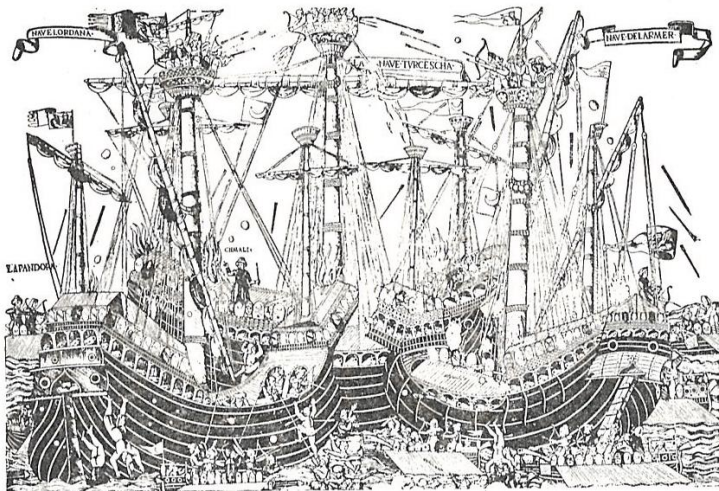
Izašla sam u vrt u kome su iz malih uređenih leja nicalе sitne biljke. U jednom skoku dečak se primakao tik uz ogradu. Prišla sam mu i htela da ga upitam zašto po celu noć plače i da li mu je zbilja toliko žao bivše kuće. Tada sam opazila da liči na ptičicu koja se pripila uz ivicu kaveza, i, puna straha, gleda me netremice. Oči su mu bile crvene i podnadule, a lice belo. Bili smo sasvim blizu jedno drugome. Sada nas je delio samo ovaj providni mrežasti zid kroz koji smo mogli da se gledamo. Više ništa nisam želela da ga pitam. Posmatrala sam, prepuštajući se, njegovu kožu na prozračnim obrazima kroz koju su se videle plave vijugave žilice. Ličio je na izbledele biljku koja je dugo rasla

pod zemljom i koju su iznenada izneli na sunce. Činilo se da će uvenuti pokraj metalne mreže, kao nekakva bela puzavica što se grčevito drži tanušnim pipcima uz preplete ograde.

Ne znam koliko dugo smo stajali ukočeni jedno naspram drugog. Njegove modre umorne oči su me uporno gledale. Onda je iznenada odvojio jednu ruku od mreže i zavukao je u džep, odakle je pažljivo izvukao nešto poput minijaturne trube i svojim prstićima mi pružio kroz ogradu. Pogledala sam i polako prihvatila. Na mom dlanu je ležao jedan kornet. Prazan kornet. Hitrim pokretom je izvadio još jedan i, smešeći se, prineo ga ustima. I ja sam svoj zagrizla sa nevericom. U istom času mi se učinilo da iz tog korneta jedem ružičast i hladan sladoled, načinjen od krupnih jagoda nabranih u njihovom nekadašnjem vrtu, u Ružinoj ulici.

Dečak je stajao preda mnom i, kao mađioničar, vadio jedan za drugim kornete iz svih džepova; izvlačio ih je već nanizane jedan na drugi, kao povijen debeo štap, onako isto vešto kao što ih niže sladoledžija. Sedela sam kraj ograde, a on je, s druge strane, kroz otvore na žici, gurao jedan za drugim kornete, načinjene od mekog testa, koji su se topili u ustima. I svi otvori su već bili napunjeni i zaglavljani. On je trčao pored ograde i svojim tankim rukama sa devao taj zid od korneta. Ostavio je samo jedan otvor na žici prazan, uz koji je prislonio svoje veliko modro oko i gledao me netremice, dok sam, sedeći u nežnim zelenim biljkama, skupljala oko sebe te slatke čašice i slagala ih u visoke piramide. Bio je srećan, virio je kao žuta pčela iz tog medenog saća, šaputao je neke čudne nerazgovetne reči. Ja ga nisam slušala, samo sam čućeći skupljala kornete i gomilala ih; a oni su se rušili, osipali i prštali oko mene. Već ih je bio pun naš vrt, padali su sa nevidljivog stabla, i prezreli zasipali me svojom slašću, i blagim mirisom koji je ispunjavao sve oko mene.

DRAGOMIR POPNOVAKOV

JOVANKA

U prvom razredu osnovne škole toliko sam voleo devojčicu Jovanku da nisam imao hrabrosti da svoju ušinu jedem pred njom. To je za mene bila prevelika sramota. Zato sam se u školskom dvorištu skrivao iza debelih orahovih stabala ili u šupi za drva i, usamljen, jeo svoju ušinu. Jovanka je ušinu jela preda mnom, pred svima, ali sa osećanjem nužnosti, bez senke halapljivosti i nemarnosti, tako da je hrana u njenim rukama gubila svoj oblik i svoje ime.

U učionici i školskom dvorištu uvek sam gledao da se »slučajno« nadem u njoj blizini, ali sam se istovremeno bojao da joj se sasvim približim. I pored velike opreznosti i truda da ne ispadnem nametljiv, ponekad se dešavalo da se nademo oči u oči, i tek što osetim njen dah, miris kose, ugledam belinu zuba, odnekud grane jarka svetlost koja pomeri sve predmete oko mene, promeni boje, zvukove. Tada ne mogu da mislim, ne mogu ništa da kažem. Stojim nepomičan, stegnuto grrla, i potpuno razotkrivenih osećanja, kojih se nisam stideo. Jovanka bi se tada osmehnula, samo očima, u kojima sam video nešto svoje.

I ostali dečaci voleli su da se nađu u njoj blizini. Obično bi u školskom dvorištu, kao slučajno, šutnuli loptu tamo gde se ona igrala sa devojčicama, a onda bi svi pojurili da se otimaju za loptu. Trčeći oko Jovanke, svaki dečak se iz sve snage upinjao da bude izuzetno žustar, borben i bolji od ostalih, a sve zato da bi ga Jovanka zapazila. Ali, ako ja nisam učestvovao u igri, ona se pravila da ništa od toga ne vidi — i to je za mene bio znak njene ljubavi. Ostale devojčice su, gledajući nadmetanje, cikale i navijale, a dečaci su galamili više nego obično i, misleći na Jovanku, borili se da pomoću lopte zadobiju njenu naklonost. Neki dečaci su bili nezgrapni, truntavi i smešni. Bilo ih je i mršavih sa iks nogama, debelih sa velikim guzicama, ravnim tabanima, klopavih, krastavih, pa i žvalavih, ali je svaki u sebi verovao da će baš on biti zapažen. Devojčice su uzbuđeno cikale i vrištale, naročito kad im se lopta dokotrlja pod noge i slučajno odskoči pod suknjicu. Sve je to hrabrilo zagrejane i znojave dečake. Ako bi se lopta, slučajno, zaustavila kod Jovankinih nogu, svi bi najednom stali i zagledali se u nju. Nastao bi tajac, jer sad joj je trebalo prići i uzeti loptu. To je, razume se, mogao da uradi samo jedan od dečaka, nikako svi. A za to je trebalo smelosti, ne kolektivne, već pojedinačne, a takve smelosti je uvek malo bilo. Da je Jovanka bila ohola, kao što obično bivaju lepe devojčice, mogla bi da se pravi naivna i da sačekala, u nelagodnoj tišini, da se neko od dečaka usudi da pride i uzme loptu, a da ona uživa u svojoj moći. Međutim, Jovanka bi loptu odmah vratila i igra se nastavljala uz radosne povike, jer ona nije volela da vlada drugima.

Ja nisam bio ljubomoran na dečake koji su je voleli. To me je samo podsticalo da je još više volim.

Neki dečaci pokazivali su svoju ljubav prema devojčicama i tako što su im grubo smetali u igri, ili ih tukli, vukli za kose, obarali na zemlju, ulicom šutirali njihove torbe.

Jovanku nikad nisam tukao, niti vredao. Tako nešto nisam mogao ni da pomislim. Samo sam se, ponekad, u učionici, natezao s njom oko neke olovke, gume, tablice, pisaljke... Ja, recimo, dohvatim njenu olovku, a ona je ne dá. Ona uhvati za jedan kraj, ja za drugi. Pravimo se da nam je stalo do olovke, i tako se nadvlačimo. Ona glumi blagu ljutnju, ja mušku upornost, dok oboje, ustreljali i bez reči, dobro znamo da je ta olovka najmanje važna, a važno je to što jedno drugom, tobož nehotice, dodirujemo ruke.

Ponekad smo dragovoljno razmenjivali te iste stvari za koje smo se otimali. S radošću sam ih držao u rukama, stavljao u torbu, gledao, vadio i bez potrebe upotrebljavao. Te drage stvari imale su sjaj bića, organsku toplinu i uvek su uzbuđljivo mirisale na nešto njeno. Često sam ih, kao izvidnicu, donosio kući da sa mnom prenoće, verujući da će za njima i sama Jovanka doći, zauvek.

Kad učiteljica prozove Jovanku da odgovara ili da izađe na tablu i reši neki zadatak, srce mi zalupa od prevelike strepnje. Dok Jovanka ustaje iz klupe sa izrazom čedne zbuđenosti, oblivena rumenilom, ja osećam da i ona strahuje, ali ne zbog učiteljice, koja je bila blaga i dobra kao majka, i ne zbog samog znanja koje treba da pokaže, nego strahuje kako će govoriti, kako će izgledati preda mnom i šta ću ja o njoj misliti, i da neću, slučajno, dok ona odgovara, otkriti u njenom pogledu, držanju tela, u glasu, neku skrivenu, ružnu prirodu, možda pritaženu sebičnost, sitnu razmetljivost.

Stideo sam se da odem u klozet kad bi se ona našla u blizini, jer me je plašila i sama pomisao da tamo treba da obavljam radnje koje Jovanka može lako da zamisli. Zato, kada sam morao da idem na to ružno mesto, pazio sam da me ne primeti, jer sam se bojao da bi ona mogla strašno da me zanemari. Iako sam je vidao kad u pratnji devojčica ulazi u klozet, nikad nisam pomišljao da i ona to isto mora da radi, jer u mojoj svesti je postojao nevidljivi sunder koji je sve to brisao. Zato sam je uvek doživljavao čistu, kao svetlost.

Ne mogu više da se setim koliko je dugo trajao moj preobražaj od deteta ka »čoveku«, ali znam da je to osećanje začeto onog dana kada je umrla Jovanka, u dvanaestoj godini. Tada sam saznao za smrt uopšte, i time je moje detinjstvo bilo završeno. To saznanje uvlačilo mi se i u snove. Čim padne mrak i sednem na krevet, osetim gibanje pod sobom i čujem zastrašujuće zujanje i brujanje koje kao da je dolazilo iz nepoznatih daljina i upijalo se u belu postelju na kojoj se rasprskavala svetlost sijalice. Otac i mati bili su u sobi, a oko njih je kružila neka maglina koja ih je razjedala, gutala i sa njihovih lica brisala svu onu sigurnost koju sam uvek nalazio kad sam bio bespomoćan. Posle sam, u mraku, ležao budan, otvorenih očiju i zamišljao Jovanku pod zemljom, u tmuni kovčega, čas mrtvu, čas bespomoćno živu. Činilo mi se da je moja prednost u tome što sam još živ, a onda mi se ta ista prednost činila sramna i kukavna u odnosu na Jovankin kratki život. U tom je nailazio sam, kao valjanje oblaka; odnosno me i vitlao kao list, bacao do visina koje zaustavljaju dah. U snu video sam svoje mrtvo telo kako leti kroz beskrajni prostor, bez glasa i odjeka...

Budio sam se izmučen i znojav na očevim rukama, punim sigurnosti. U sobi je gorelo svetlo, napolju je bila noć. Mati mi je davala vodu, a otac me je, smirenog, spuštao u krevet. Posle je mati, u mraku, šaptala ocu da sam verovatno nešto ružno sanjao. Otac je ćutao, a ja sam osećao da ta ćutnja nije ravnodušnost, nego razumevanje moje duše.